

1 Μαρτίου 1821

### Η ασπίδα της επανάστασης

Ένας ταχυδρόμος έφερε το δυσάρεστο μήνυμα στην Υψηλή Πύλη, την 1<sup>η</sup> Μαρτίου 1821: Ο υπασπιστής του τσάρου Αλέξανδρου Α΄ της Ρωσίας, στρατηγός Αλέξανδρος Υψηλάντης, εδώ και πέντε μέρες, ξεσήκωσε τους Έλληνες της Μολδοβλαχίας σε επανάσταση και βοηθά και τους Βλάχους του Βλαδιμηρέσκου που επαναστάτησαν από τις 17 Ιανουαρίου. Για τον σουλτάνο Μαχμούτ Β΄, το μήνυμα ήταν σαφές: Ο τσάρος παρασπόνδισε, την ώρα που η οθωμανική αυτοκρατορία είχε προβλήματα, και προσπαθούσε να του πάρει κι άλλα εδάφη. Το ίδιο, άλλωστε είχε κάνει και η μεγάλη Αικατερίνη, καμιά τριανταριά χρόνια πριν.

Με τον Αλή πασά επαναστατημένο και τους Σουλιώτες να έχουν γυρίσει στα μέρη τους και να ξαναχτυπούν τους Τούρκους, στην Ήπειρο, τους Μολδαβούς ξεσηκωμένους στο Δούναβη και με προβλήματα στην Περσία, στη Συρία (με τους Δρούζους), στην Αραβία (με τους σεΐχηδες) και στην Αίγυπτο που έδειχνε χωριστικές τάσεις, ένα του έλειπε του Μαχμούτ: Να ανοίξει μέτωπο και με τους Ρώσους. Θα περνούσε καιρός, ώσπου να μάθει πως ο τσάρος δεν είχε καμιά σχέση. Ως τότε, η ασπίδα της επανάστασης θα κρατούσε τους Τούρκους μακριά από την Πελοπόννησο. Το σχέδιο της Φιλικής Εταιρείας είχε πετύχει στο ακέραιο.

Στις 21 Φεβρουαρίου, οι Έλληνες είχαν την πρώτη τους «ανεπίσημη» σύγκρουση με τους Τούρκους, τους οποίους εξόντωσαν στο Γαλάτσι της Μολδαβίας. Στις 23 του μήνα, ο Αλέξανδρος Υψηλάντης είχε απευθυνθεί «προς το έθνος της Μολδαβίας» διαβεβαιώνοντάς τους ότι οι Έλληνες θα σταθούν στο πλευρό τους. Στις 24, στο Ιάσιο της Μολδαβίας, δημοσιοποίησε την προκήρυξή του με τίτλο «Μάχου υπέρ πίστεως και πατρίδος». Ήταν η προκήρυξη της επανάστασης. Αρχίζε με την αναγγελία: «Η ώρα ήλθεν, ω Έλληνες». Και κατέληγε: «Εις τα όπλα, λοιπόν, φίλοι, η Πατρίς μας προσκαλεί». Την ίδια μέρα, έγραφε στον τσάρο, ζητώντας τη βοήθειά του.

Τα νέα έφτασαν στην Κωνσταντινούπολη, 1 Μαρτίου, μέρα που ο Υψηλάντης άφηνε το

Ιάσιο και με 2000 επαναστάτες βάδισε δυτικά, παραγγέλλοντας στους Έλληνες ναυτικούς, στο Γαλάτσι, να αναπλεύσουν τον Δούναβη και να χτυπήσουν τα τουρκικά πλοία. Έφτασε στο Βουκουρέστι.

Αντιδρώντας, ο σουλτάνος Μαχμούτ ετοίμαζε θρησκευτικό πόλεμο, φανατίζοντας τους Τούρκους. Προγραμμάτισε γενική σφαγή των χριστιανών. Όμως, ο ανώτατος θρησκευτικός αρχηγός των Οθωμανών, Χατζή Χαλίλ εφέντης, αρνήθηκε να υπογράψει τον φετβά. Την ίδια ώρα, 49 Φαναριώτες που κατείχαν ανώτατες θέσεις, υπέγραψαν κοινή δήλωση ότι «το γένος αγνοεί την επαναστατικήν εταιρείαν». Στις 23 Μαρτίου, διαβάστηκε στις εκκλησίες αμνηστία του σουλτάνου προς τους επαναστάτες, με την προϋπόθεση ότι θα κατέθεταν τα όπλα, και αφορισμός του Αλέξανδρου Υψηλάντη από το ορθόδοξο πατριαρχείο. Ο αφορισμός υπογράφηκε με τη σκέψη ότι έτσι θα γλιτώναν οι Έλληνες της Πόλης. Όμως, από τις 24 Μαρτίου, οι Τούρκοι άρχισαν να δολοφονούν όποιον είχε ίδιο όνομα με κάποιον επαναστάτη.

Όμως, η επανάσταση δεν μπορούσε πια να ανακοπεί. Την ημέρα που οι επαναστάτες αφορίζονταν, στις 23 Μαρτίου, η Μεσσηνιακή Σύγκλητος ανάγγελλε την επίσημη έναρξη του Αγώνα με την «προειδοποίησιν προς τας ευρωπαϊκάς αυλάς». Ανάλογη προκήρυξη επιδιόταν στους προξένους των ευρωπαϊκών δυνάμεων, στις 26 Μαρτίου, από το Αχαϊκό Διευθυντήριο.

1803: Το Οχάιο εντάσσεται στις ΗΠΑ ως η 17η πολιτεία τους.

1815: Ο Ναπολέων φθάνει στην Γαλλία και κατευθύνεται στο Παρίσι, έχοντας δραπετεύσει από το νησί Έλβα. Είχε εξοριστεί εκεί από τον Απρίλιο του 1814.

1867: Η Νεμπράσκα εντάσσεται στις ΗΠΑ ως η 37η πολιτεία τους.

1896: Ιταλικές δυνάμεις ηττώνται από τους Αιθίοπες στην Μάχη της Άντοβα κι έτσι διαλύονται και οι τελευταίες ελπίδες των Ιταλών για την δημιουργία μιας ιταλικής αυτοκρατορίας στην Αφρική.

1935: Αποτυχαίνει το κίνημα της «1<sup>ης</sup> του Μάρτη». Ο Ελευθέριος Βενιζέλος διαφεύγει στην Ιταλία.

1944: Ο κόκκινος στρατός διώχνει τους τελευταίους Γερμανούς στρατιώτες από τα εδάφη της Σοβιετικής Ένωσης

1950: Στην Βρετανία, ο δρ Κλάους Φούκς καταδικάζεται για κατασκοπία υπέρ της Σοβιετικής Ένωσης. Η κατηγορία αφορούσε την παροχή απόρρητων πληροφοριών σχετικά με τις αμερικανικές και βρετανικές ατομικές βόμβες.

1959: Ο Αρχιεπίσκοπος Μακάριος επιστρέφει στην Κύπρο από την εξορία. Έχουν προηγηθεί οι συμφωνίες Ζυρίχης και Λονδίνου.

1997: Η κυβέρνηση του προέδρου Σαλί Μπερίσα της Αλβανίας εξαναγκάζεται να παραιτηθεί, μετά το ξέσπασμα της λαϊκής οργής που πλήττει την χώρα επί δύο μήνες. Ο ίδιος παραμένει γαντζωμένος στο πόστο του.

2011: Σε ενέδρα συμμορίας ομογενών από τη Ρωσία στου Ρέντη, σκοτώνονται οι αστυνομικοί της ομάδας ΔΙΑΣ Γιώργος Σκυλογιάννης, 22 ετών, και Γιάννης Ευαγγελινέλης, 23 ετών, ενώ άλλοι δυο συνάδελφοί τους τραυματίζονται. Η εξάρθρωση της συμμορίας γνωστοποιήθηκε στις 6 Μαΐου.

## Η 1<sup>η</sup> Μαρτίου στον πολιτισμό

1 Μαρτίου 1810

### Η Σουηδία αποκτά Συνήγορο του πολίτη

Όλα πήγαιναν από το κακό στο χειρότερο, στη Σουηδία, στα τέλη του 18<sup>ου</sup> αιώνα. Η χώρα έπασχε από αυτό που αποκλήθηκε «γουσταβιανός αυταρχισμός», ενώ παράλληλα ο βασιλιάς Γουστάβος Γ' κήρυξε τον πόλεμο εναντίον της Ρωσίας που συμμάχησε με την Δανία. Η ειρήνη αποκαταστάθηκε στα 1790 αλλά η σε βάρος του βασιλιά κατακραυγή διογκωνόταν όλο και πιο πολύ. Στις 16 Μαρτίου του 1792, ένας από τους καλεσμένους στον χορό μεταμφιεσμένων που οργάνωσε το παλάτι, πυροβόλησε θανάσιμα τον μονάρχη. Τον δολοφονημένο βασιλιά διαδέχτηκε ο γιος του, Γουστάβος Δ'. Συγχέοντας τα προσωπικά του μίσση με τα κρατικά συμφέροντα, έμπλεξε την Σουηδία στους ναπολεόντειους πολέμους και την είδε να χάνει το ένα μετά το άλλο τα εδάφη της. Στα 1809, η Σουηδία βρισκόταν κυκλωμένη από Δανούς, Γάλλους αλλά και από τον αντιγαλλικό συνασπισμό με τους Ρώσους και τους Πρώσους να την απειλούν, ενώ οι Νορβηγοί εισέβαλαν από τα ανατολικά. Ο στρατηγός Αντλεσπάρε ήταν επιφορτισμένος με την άμυνα κατά των Νορβηγών. Προτίμησε να συνάψει ανακωχή, χωρίς να ρωτήσει κανένα. Μετά, βάδισε εναντίον της Στοκχόλμης, την πήρε και κήρυξε έκπτωτο τον βασιλιά. Στα γρήγορα, το στέμμα πήρε ένας θείος του με το όνομα Κάρολος ΙΓ', με διάδοχό του τον επικεφαλής των δανονορβηγικών στρατευμάτων, Χριστιανό Αύγουστο του Αουγκούστεμποργκ.

Η νέα κυβέρνηση υπέγραψε συνθήκες με όλους τους αντιμαχόμενους. Η Ρωσία της πήρε την Φιλανδία. Στα 1810, η Γαλλία την υποχρέωσε να μετάσχει στον αποκλεισμό της Βρετανίας. Παρ' όλη τη δυσμενή κατάσταση, την 1<sup>η</sup> Μαρτίου της ίδιας αυτής χρονιάς (1810), η Σουηδία προχώρησε σ' ένα πρωτοποριακό θεσμό: Έγινε η πρώτη χώρα της οποίας η κυβέρνηση διόρισε Συνήγορο του πολίτη, τον Λαρς Όγκοστ Μάνερχαϊμ.

1498: Ο Βάσκο ντε Γκάμα φθάνει στη σημερινή Μοζαμβίκη, ταξιδεύοντας για την Ινδία

1810: Γεννιέται στην Πολωνία ο συνθέτης Φρειδερίκος Σοπέν. Πέθανε στις 17 Οκτωβρίου 1849.

1904: Γεννιέται ο μετέπειτα διάσημος Αμερικανός τρομπονίστας Γκλεν Μίλερ. Στις 16 Δεκεμβρίου 1944, το αεροπλάνο, με το οποίο πετούσε πάνω από τη Μάγχη, εξαφανίστηκε. Κανένας δεν τον ξαναείδε

1949: Αποχωρεί από τα ρινγκ ο παγκόσμιος πρωταθλητής μποξ βαρέων βαρών, Τζόε Λούις. Υπερασπίστηκε νικηφόρα τον τίτλο του περίπου δώδεκα χρόνια.

1959: Ο πρώτος διαγωνισμός ΠΡΟ ΠΟ προσφέρει στον μοναδικό με 12 επιτυχίες 228.360 δρχ. (670,17 ευρώ).

1966: Το σοβιετικό διαστημόπλοιο «Βένους 3» προσεδαφίζεται στον πλανήτη Αφροδίτη. Είναι το πρώτο γήινο διαστημόπλοιο που επισκέπτεται άλλον πλανήτη.

2002: Αποσύρεται από την κυκλοφορία η δραχμή μαζί με άλλα ένδεκα ευρωπαϊκά νομίσματα. Κοινό νόμισμα για τις δώδεκα χώρες μένει το ευρώ.

2014: Σε ηλικία 91 χρόνων, πεθαίνει ο μεγάλος σκηνοθέτης του νέου κύματος, Αλέν Ρενέ («Χιροσίμα, αγάπη μου», «Πέρσι στο Μαριεματ» κ.ά.). Είχε γεννηθεί στις 2 Ιουνίου 1922.

2019: Σε ηλικία 80 χρόνων, πεθαίνει ο δημοφιλής πρωταγωνιστής θεάτρου και κινηματογράφου, Φαίδων Γεωργίτσας.